

stavlja korak dalje u uvažavanju i poštivanju postojećih odnosa u srpskohrvatskom/hrvatskosrpskom jeziku. Svojim dosadašnjim naučnim opusom (za godine života veoma impozantnim), svojim širokim interesovanjima, jakom naobrazbom, neospornim talentom i izraženom marljivošću Aleksandar Dmitrijevič Duličenko pokazuje da izrasta u značajno ime sovjetske slavistike i serbokroatistike. Nadamo se da će drugi dio ovog priručnika biti potvrda ove konstatacije.

Branko Tošović

Славистички зборник, књига I, Београд, 1986, 128.

Савез славистичких друштава СР Србије покренуо је посебну периодичну публикацију за словенску лингвистику и филологију — *Славистички зборник*. »Тематика Зборника« — како у уводној ријечи истиче главни уредник прве књиге, Радмило Маројевић — »може се приказати у облику концентричних кругова: у најширем кругу је општесловенска проблематика посматрана из синхронијске и дијахронијске перспективе, ужи круг чине теме о источним и западним словенским језицима, књижевностима и културама, а најужи круг заузима русистика«. *Зборник* ће нарочиту пажњу посвећивати питањима теоријске и примјењене лингвистике и проблемима компаративно-историјске лингвистике. У њему ће се објављивати и радови о језику књижевних текстова, студије и расправе из поетике, посебно из поетике превођења, затим прилози из упоредне словенске версификације и из фолклористике. Посебно мјесто у њему ће имати реферати и саопштења поднијета на јануарским скуповима слависта Србије, који имају богату традицију (у јануару 1987. одржан је XXV скуп).

Претходни, XXIV скуп слависта Србије (23—25. јануар 1986. год.) био је посвећен значајном јубилеју југословенске славистике и русистике, 120-годишњици рођења Радована Кошутића — једног од наших најугледнијих слависта. У првој књизи *Славистичког зборника* објављени су реферати који су прочитани на овом скупу.

Зборник садржи два прилога Ђорђа Живановића — *Прекретне године Радована Кошутића* (стр. 9—20) и *Радован Кошутић* (биографија) (стр. 123—125), који приказују Кошутићев живот и рад и доносе податке недовољно познате широј научној јавности.

Кошутић је рођен у Руми 1866. године. Завршивши гимназију у Сремским Карловцима и Новом Саду, наставио је школовање у Бечу, Прагу, Кракову, Лавову, Петрограду, да би 1890. године у Бечу положио последње испите из словенске филологије код В. Јагића. Након тога прово-

¹ Примери су издати и 1911. и 1926. год.

ди више од три године у Петрограду ради изучавања руског језика и књижевности, живећи од новинарског и публицистичког рада. Године 1893. проводи осам мјесеци у Паризу и са великим интересовањем проучава питања француске књижевне критике. Као резултат тог рада настају двије књиге о књижевној критици. Иако су му ове двије књиге донијеле доста непријатности, јер су га због њих напали Богдан Поповић и Стојан Протић, он је у јануару 1895. постављен за »привременог учитеља руског, чешког и пољског језика и књижевности у Великој школи« у Београду, да би 1905. године, кад је Велика школа проглашена за Универзитет био постављен за »сталног доцента«. Први свјетски рат га затиче у Русији и тамо борави од 1914—1919. За ванредног професора је изабран по повратку у Београд 1919, а за редовног 1922. Пензионисан је 1936, али је као хонорарни професор предавао све до почетка другог свјетског рата, априла 1941. Тада се повукао у село Опово у Банату, гдје је имао имање и гдје је умро 1949. године.

Током читавог живота у Радовану Кошутићу су се сукобљавале пјесничка и научничка природа, при чему је у неком периоду побјеђивала једна а у неком друга. Књижевним радом почео се бавити још у гимназији (збирчица пјесама *Полаженик*, 1885). Затим слиједе збирке *Пламенови* (1888), *Пламенови II* (1890), *Селачки мотиви* (1892) и спјев *Синови бога Арака* (1893), па онда, последије боравка у Паризу, двије књиге о питањима књижевне критике: *Критика и књижевност* (1893) и *Узроци препорођаја књижевне критике* (1894), и двије књиге прозе: *Писма из Петрограда* (1895) и *Нова писма из Петрограда* (1896).

Кад је почео да предаје на Великој школи, Кошутић се окреће научном раду и у сљедећих двадесетак година настају његова капитална научна дјела: *Примери књижевнога језика пољског* (прва верзија 1896), *Грамматика пољскога језика* (1898), *Примери књижевнога језика пољског* (друга верзија у двије књиге: књижевни текстови с напоменама и рјечник уз те текстове, 1901). Након овог долазе чувени његови уџбеници руског језика: *Примери књижевнога језика руског* у три књиге — текстови, напомене, рјечник (1910),¹ *Грамматика рускога језика, II, Облици* (1914).² У Петрограду је 1919. год. био штампан први дио његове широко замишљене фонетике рускога језика *Грамматика рускога језика (књижевни изговор)*.³

Послије ових радова Кошутић се 1927. године окреће поново поезији, и сваке наредне године (до 1941) објављује по једну књигу пјесама (17 збирки) које се не могу сматрати обрасцима високе поезије, али их не треба ни потцјењивати.

Пред сам рат, 1941. године, појавила се његова посљедња књига *О танској метрици у новој српској поезији*.

Сем ових фактографских података Ђ. Живановић говори о томе каква је Кошутић био као наставник, као човјек и педагог. Захваљујући својој ерудицији, начину излагања, свом специфичном методу наставе, Ко-

² Издата и 1950., у редакцији К. Тарановског и 1965., када је текст осавременео Богдан Терзић; фототипско издање 1971.

³ Издата у Београду 1969. под насловом *Грамматика руског језика. Гласови*.

шугић је успијевао да своја предавања учини веома привлачним и да код својих ученика развије љубав према језику.

Познато је да је радећи на својим *Примерима рускога књижевног језика* Кошутић скоро сваке године путовао у Русију. Тамо се сусретао са угледним руским лингвистима. Неки од њих, као, на примјер, Ф. Е. Корн, А. А. Шахматов, П. А. Лавров, В. И. Чернишов су директно помагали Кошутићу у његовом раду. У чланку *Савременици о Кошутићу као русисти* (стр. 21—30) Богдан Терзић говори о томе како су Кошутићева најважнија русистичка дјела крчила себи пут кроз славистичку науку. Листајући руске и европске славистичке часописе онога времена Б. Терзић наводи податке о томе на какав су пријем наилазили радови Радована Кошутића код истакнутих слависта Петрограда, Москве, Харкова, Варшаве, Прага и Париза. Сви су они признали да радови професора Кошутића представљају значајан допринос науци о руском језику.

У раду Радмила Маројевића *Радован Кошутић и развој југословенске лингвистичке русистике* (стр. 31—46) даје се преглед радова југословенских русиста у области библиографије (П. Пипер), лексикографије (општи руско-српскохрватски и српскохрватско-руски рјечници, школски и специјални рјечници); радови из методолошких основа контрастивног истраживања руског и српскохрватског језика (Б. Терзић) и других подручја контрастивне (конфронтативне) анализе: фонетике и акцентологије (Ђ. Јазић и М. Мулић), граматике (А. Менац, Б. Станковић, Р. Маројевић, П. Пипер, А. Музалевски, Б. Ром, Д. Мирић, О. Браичић, Љ. Милинковић, Ф. Јакопин, Б. Марков, М. Најческа-Сидоровска), творбе ријечи (А. Терзић, М. Анчић-Обрадовић, Ј. Матијашевић, Б. Терзић, Д. Чампар), стилистике, лексикологије и фразеологије (Б. Тошовић, А. Менац, Д. Величковић, Б. Дабић); из историјске граматике, фонологије и ономастике (Р. Маројевић) и историје књижевног језика (С. Стијовић и А. Доне); из методике руског језика (Н. Радошевић, Б. Николић, Б. Станковић, Б. Тошић, С. Костић, М. Скљаров, П. Миторопан); из теорије превођења и културологије. Вриједност овог рада за сваког оног ко се бави проучавањем или наставом руског језика је у томе што је он у неку руку комплементаран са библиографијама П. Пипера⁴ и Н. Димитријевића⁵, на пружа поуздану информацију о оном што је већ урађено на пољу југословенске русистике и указује на још недовољно обрађена подручја ове лингвистичке дисциплине.

Новица Петковић у расправи *Кошутићево тумачење ритма српског стиха у поређењу с руским* (стр. 47—61) критички процјењује погледе Радована Кошутића на ритам српског стиха у његовом развоју од Б. Радичевића до Ј. Дучића и М. Ракића. Пишући пред крај живота књигу *О тонској метрици у новој српској поезији* Кошутић је покушао да у њој повеже свој теоријски рад у филологији са сопственим pjesничким радом. Поред интересантних запажања у овој области, Кошутић је дошао и до

⁴ Предраг Пипер — *Библиографија југословенске лингвистичке русистике* (1945—1975), Нови Сад, 1984.

⁵ Наум Димитријевић — *Лингвистика и методика наставе страних језика, библиографија радова*, Београд, 1984.

неких погрешних закључака, јер је некритички преносио особине руске метрике на српскохрватски језик.

Иако се Кошутић није директно бавио проблематиком превођења, нити писао посебне студије о превођењу, он је у својим основним лингвистичким радовима (*Примери, Граматика, О тонској метрици*) дао знатан допринос српској теоријској мисли о превођењу. Овим аспектом његовог рада бави се Миодраг Сибиновић у чланку *Кошутићев допринос развоју наше теоријске мисли о превођењу* (стр. 63—67).

Радови Миле Стојнић (*Критеријуми за одбир и тумачење књижевних текстова у Кошутићевим Примерима*, стр. 69—75) и Вере Николић (*Радован Кошутић као коментатор руских текстова*, стр. 76—83) показују да се Кошутић при одабирању текстова за своју хрестоматију није користио објективним критеријумима, па су у њој изостали нпр. текстови Чехова, Љескова, револуционарних демократа. Међутим, одабрани материјал, уз опширне напомене и коментаре у посебној књизи *Примера* (књига II, *Напомене*), омогућава да ученик стекне cjеловиту слику о руској земљи, народу, обичајима, култури и да потпуно схвати значење прочитаног текста.

Лексикографском раду Р. Кошутића посвећена су два чланка: *Лексикографски рад Радована Кошутића и савремени руско-српскохрватски школски рјечници* (стр. 87—90) Љуба Милинковића и *Радован Кошутић као лексикограф* (стр. 91—96) Верице Јовин. У њима аутори истичу актуелност Кошутићевих лексикографских поступака и у наше вријеме. Држећи се свог диференцијалног метода у настави руског језика, он нарочиту пажњу посвећује међујезичким хомонимима, паронимима, вишезначним ријечима које означавају реалије руског живота и културе. Стога Кошутић — лексикограф још увијек може бити узор савременим лексикографима у томе како да се презентира и интерпретира лексичка јединица у преводном рјечнику.

Веома су информативна и остала три рада из овог зборника. Драгоран Чампар говори о творби ријечи (*Кошутићеви елементи творбе ријечи*, стр. 97—104), Гордана Јовановић о Кошутићевим полонистичким радовима (*Полонистичке студије у Србији и Граматика пољског језика Радована Кошутића*, стр. 105—111) и Богдан Л. Дабић о његовом доприносу изградњи српскохрватске лингвистичке терминологије (*Граматичка терминологија Радована Кошутића*, стр. 113—121).

О Радовану Кошутићу, његовом методу учења страног језика и доприносу славистици и русистици писали су и раније неки истраживачи,⁶ али тек ова прва књига *Славистичког зборника* свестрано приказује његов научни опус. Стога је њен значај вишеструк: за слависте уопште, за русисте и наставнике руског језика.

На крају овог приказа остаје нам да појаву *Славистичког зборника* — нове и озбиљне публикације за славистику,⁷ најтоплије поздравимо. Нек' је са срећом!

Борисав Тошић

⁶ Види Маројевићев рад у овом зборнику, стр. 32.

⁷ У Новом Саду већ неколико година излази *Зборник Матице српске за славистику*.